

บทที่ 2

แนวความคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาเกี่ยวกับทัศนคติของชาวเขาเผ่าม้งที่มีต่อนโยบายการปราบปรามยาเสพติดในอำเภอแมริม จังหวัดเชียงใหม่ ผู้วิจัยใช้แนวความคิด และทฤษฎี ได้แก่ แนวความคิดเกี่ยวกับทัศนคติ แนวความคิดเกี่ยวกับสิทธิมนุษยชน แนวความคิดเกี่ยวกับนโยบายการป้องกันและการปราบปรามยาเสพติด ทฤษฎีการยับยั้งการกระทำผิด ซึ่งประกอบด้วย ทฤษฎีแนวทางการควบคุมทางสังคม และทฤษฎีการยับยั้งการกระทำผิดในปัจจุบัน มีรายละเอียดดังนี้

2.1 แนวความคิดเกี่ยวกับทัศนคติ

2.1.1 ความหมายของ “ทัศนคติ”

ทัศนคติ (Attitude) หรือที่นักวิชาการเรียกว่าเจตคติ เป็นกริยาท่าทีความรู้สึกรวมๆ ของบุคคลที่เกิดจากความพร้อม หรือความโน้มเอียงของจิตใจ หรือประสาท ซึ่งแสดงออกเพื่อโต้ตอบต่อสิ่งเร้าสิ่งใดสิ่งหนึ่งหรือเรื่องใดเรื่องหนึ่ง โดยจะแสดงออกในทางสนับสนุน เห็นชอบต่อต้าน หรือไม่เห็นชอบ (บุญธรรม กิจปรีดาบริสุทธิ์, 2527: 117-118) ดังนั้น ลักษณะโดยรวมของทัศนคติ จึงเป็นนามธรรม และเป็นส่วนที่ทำให้เกิดการแสดงออกด้านการปฏิบัติเน้นสภาพให้ทราบถึงแนวทางการตอบสนองของบุคคลต่อสิ่งเร้า ทัศนคติจึงเป็นสิ่งที่มีการศึกษาวิจัยทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมือง และด้านอื่นๆ อีกมากมายหลายกลุ่ม ดังนั้นการให้คำนิยามหรือความหมายของทัศนคติ จึงอาจมีความหมายแตกต่างกันออกไปตามความเชื่อและแนวคิดของแต่ละกลุ่ม ทั้งนี้ความหมายของทัศนคติของผู้ที่ทำการศึกษาไว้แต่ละท่านพอจะประมวลและนำเสนอได้ดังนี้

Thurstone (1967 อ้างใน สุเทพ สุปานวรกุล, 2535: 8) ได้ให้คำจำกัดความว่า ทัศนคติเป็นผลรวมทั้งหมดของมนุษย์ที่เกี่ยวกับความรู้สึก ความคิดเห็นต่อบางสิ่งบางอย่าง การแสดงออกทางด้านคำพูดเป็นความคิดเห็น และความคิดเห็นนี้เป็นสัญลักษณ์ของทัศนคติ ดังนั้น ถ้าต้องการจะวัดทัศนคติก็ทำได้โดยการวัดความคิดเห็นของบุคคลต่อสิ่งนั้นๆ

Gordon Allport (1935 อ้างใน สุเทพ สุปานวรกุล, 2535: 8) ได้ให้ความหมายว่า ทัศนคติเป็นความพร้อมทางด้านจิตใจ ซึ่งเกิดจากประสบการณ์สภาวะความพร้อมนี้จะเป็นแรงที่จะกำหนดทิศทางของปฏิกิริยาของบุคคลที่จะมีต่อบุคคล สิ่งของหรือสถานการณ์

Kerlinger (1973 อ้างใน ยุทธพงศ์ ไชยศร, 2536: 16) ให้คำจำกัดความว่า ทักษะคติ หมายถึง แนวโน้มที่บุคคลๆ หนึ่งจะมีความเห็น ความรู้สึกหรือมองและแสดงพฤติกรรมต่อสิ่งๆ หนึ่ง

Milton Rokeach (อ้างใน ยุทธพงศ์ ไชยศร, 2536: 16) กล่าวว่า ทักษะคติเป็นการผสมผสานหรือการจัดระเบียบของความเชื่อที่มีต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่ง หรือสถานการณ์ใดสถานการณ์หนึ่ง ผลรวมของความเชื่อนี้จะเป็นตัวกำหนดแนวโน้มของบุคคลในการที่จะมีปฏิกิริยาตอบสนองในลักษณะต่าง ๆ ชอบหรือไม่ชอบ

Herbert Spencer ได้ให้ความหมายของทักษะคติไว้ 2 ประการ (อ้างใน ยุทธพงศ์ ไชยศร, 2536: 17)

ประการแรก หมายถึง “ท่าทีที่แสดงออกทางจิตใจ”

ประการที่สอง หมายถึง “ท่าทีที่แสดงออกทางกาย”

ต่อมาความหมายได้เปลี่ยนไปซึ่งหมายถึง “ภาวะความพร้อมของประสาทและจิตใจ ซึ่งแสดงออกมาทางร่างกายและจิตใจ” เป็นการแสดงออกให้รู้ล่วงหน้าว่าปฏิกิริยานั้นเป็นไปในทางบวกหรือลบต่อสิ่งที่เข้ามากระทบต่อบุคคลนั้น

นอกจากนี้ยังมีนักวิชาการไทยหลายท่านได้รวบรวม สรุป และให้ความหมายเกี่ยวกับทัศนคติไว้ในแง่มุมรายละเอียดต่างๆ กัน เช่น

โสภา ชูพิกุลชัย (2521) ให้ความหมายไว้ว่า เป็นการรวมความรู้สึกนึกคิด ความเชื่อ ความเห็นและความจริง ซึ่งได้แก่ความรู้ต่างๆ รวมทั้งความรู้สึกซึ่งเป็นการประเมินค่าทั้งทางบวกและทางลบ ซึ่งทั้งหมดจะเกี่ยวพันกับทัศนคติ เมื่อก่อรูปขึ้นมาแล้ว ยากที่จะเปลี่ยนแปลงได้เพราะมีแนวโน้มที่จะคงที่อยู่ตลอดไป คือ มนุษย์ย่อมมีความรู้สึกนึกคิดของตนเอง โดยปราศจากการบังคับ หรือต่อสู้เพื่อให้เกิดความเปลี่ยนแปลงเป็นไปยากมาก

อุทุมพร จามรมาน (2530) ได้ให้ความหมายไว้ว่า เป็นสภาวะทางจิตใจที่กำหนดการคิดที่มีพื้นฐานมาแล้ว โดยมีองค์ประกอบคือ

- 1) ความรู้สึก เช่น การชอบหรือไม่ชอบคนนั้น หรือสิ่งนั้น ๆ
- 2) ความรู้หรือความคิด เช่น ความรู้เกี่ยวกับคนนั้น สิ่งนั้น เรื่องนั้น

3) การกระทำหรือพฤติกรรม เช่น ความตั้งใจจะแสดงกริยาที่เกี่ยวกับคนนั้นหรือสิ่งนั้น ๆ ออกมา

จากแนวคิดในการนิยามดังกล่าว อาจสรุปความหมายของทัศนคติได้ว่า คือ สภาวะความพร้อมของจิตใจซึ่งเกิดจากประสบการณ์หรือการเรียนรู้ อันจะเป็นสิ่งที่กำหนดปฏิกิริยาของบุคคลหนึ่ง ที่มีต่อบุคคลอื่น สิ่งของ สถานการณ์ที่เกี่ยวข้องหรือสิ่งต่าง ๆ ทั้งนี้อาจจะเป็นการยอมรับ หรือไม่ยอมรับก็ได้ และทัศนคติจะส่งผลให้บุคคลนั้นๆ แสดงพฤติกรรมอย่างใดอย่างหนึ่งออกมา

2.1.2 องค์ประกอบของทัศนคติ

Fonten (1952 อ้างใน ชาลี ลหฺธิ, 2530: 9) นักจิตวิทยาสังคมชาวอเมริกันได้ศึกษาถึงมูลเหตุของการเกิดทัศนคติ พบว่า ทัศนคติเกิดจากมูลเหตุ 2 ประการ คือ

- ประสบการณ์ที่บุคคลมีต่อสภาพการณ์บุคคล หรือสิ่งใดสิ่งหนึ่ง โดยการพบเห็นคุ้นเคย ได้ทดลอง เป็นต้น เรียกว่าเป็นประสบการณ์โดยตรง (Direct Experiences) และโดยการได้ยินได้ฟังได้เห็นรูปภาพหรือได้อ่านเกี่ยวกับสิ่งนั้นๆ แต่ไม่ได้พบเห็นไม่ได้ทดลองกับของจริงด้วยตนเอง เรียกว่า ประสบการณ์ทางอ้อม (Indirect Experiences) และเนื่องจากทัศนคติเป็นสิ่งที่เกิดจากการรับรู้และการเข้าใจ (Cognition) ดังนั้น บุคคลจะไม่มีทัศนคติต่อสิ่งที่เขาไม่เคยมีประสบการณ์ทั้งทางตรงและทางอ้อม

- ค่านิยมและการตัดสินใจค่านิยม เนื่องจากกลุ่มชนแต่ละกลุ่มมีค่านิยมและตัดสินใจค่านิยมไม่เหมือนกัน แต่ละกลุ่มอาจจะมีทัศนคติต่อสิ่งเดียวกันแตกต่างกันก็ได้ การที่บุคคลใดบุคคลหนึ่งมีทัศนคติที่ดีหรือไม่ดีต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่ง ย่อมขึ้นอยู่กับวัฒนธรรม ค่านิยม หรือมาตรฐานของกลุ่มที่บุคคลนั้นดำเนินชีวิตอยู่ด้วย

และจากการศึกษาของ Horney (1945) (ชาลี ลหฺธิ, 2530: 9) นักจิตวิทยาอีกท่านหนึ่งได้ข้อสรุปว่า ทัศนคติเป็นแนวโน้มที่เห็นคล้อยตาม แนวโน้มที่ต่อต้านขัดแย้งหรือแนวโน้มที่เคลื่อนไหวที่เฉยเมยที่มีต่อบุคคล สิ่งของ หรือสถานการณ์ใดๆ ถ้ามีความรู้สึกเห็นคล้อยตาม หรือเห็นด้วยก็เป็น “ทัศนคติแบบยินยอมอนุโลม (Compliant)” ถ้ามีความรู้สึกต่อต้านขัดแย้งไม่เห็นด้วยเป็น “ทัศนคติแบบก้าวร้าวขัดแย้ง (Aggressive)” ถ้ามีความรู้สึกแบบเฉยเมย ไม่ยินดียินร้ายเป็น “ทัศนคติแบบอูเบกขา (Detached)”

ทัศนคติของบุคคลเรานั้น มีการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงได้ด้วยการศึกษาอบรมสั่งสอน และสิ่งแวดล้อมการเสริมทางการศึกษา การคมนาคมติดต่อมีผลให้ทัศนคติของคนเปลี่ยนแปลงไป ได้เป็นอันมาก ทั้งนี้เพราะบุคคลมีโอกาสสังสรรค์ แลกเปลี่ยน ตลอดจนเลียนแบบความคิดเห็นกัน ได้มาก และหากวัฒนธรรมมีการผสมผสานกันมากเท่าใด ก็ยิ่งจะทำให้ทัศนคติของคนเปลี่ยนแปลงได้มากเท่านั้น คนที่ขาดการติดต่อกับบุคคลอื่น ดำรงชีวิตอยู่ตามลำพัง ทัศนคติจะไม่ค่อยเปลี่ยนแปลงแต่คนที่มีความกว้างขวาง ทัศนคติจะเปลี่ยนแปลงได้มาก เพราะการคบค้าสมาคม ติดต่อดังกล่าว โอกาสที่จะมีการถ่ายทอด หรือเลียนแบบความคิดเห็นกันนั้นกระทำได้ โดยง่าย แต่อย่างไรก็ดี การเปลี่ยนแปลงแนวคิดหรือทัศนคติจะเป็นไปได้ง่ายหรือยาก ขึ้นอยู่กับบุคลิกลักษณะของบุคคลนั้นด้วย

จากที่กล่าวมาแล้วพอจะสรุปได้ว่า ทัศนคตินั้นมีที่มาจากประสบการณ์ ค่านิยม หรืออาจเรียกว่าสิ่งเร้า (Object) แล้วผ่านออกไปสู่พฤติกรรมแสดงความคิดเห็น หรือแสดงเหตุผลซึ่งเป็นกริยาตอบสนอง โดยทัศนคติจะมีลักษณะสำคัญ 3 ประการ ดังนี้

- 1) ทัศนคติเป็นสิ่งที่เกิดจากการเรียนรู้ หรือเกิดจากประสบการณ์ของแต่ละบุคคล
- 2) ทัศนคติเป็นสภาพทางจิตใจที่มีอิทธิพลต่อการคิดและการกระทำของบุคคล
- 3) ทัศนคติเป็นสภาพทางจิตใจที่มีความถาวรพอสมควร แต่อาจมีการเปลี่ยนแปลงอันเนื่องมาจากสิ่งแวดล้อมต่างๆ รอบข้างได้

2.1.3 ประโยชน์ของทัศนคติ

ทัศนคติมีประโยชน์กับบุคคลทั่วไปหรือไม่ประการใดนั้น ประภาเพ็ญ สุวรรณ (2526) ได้สรุปประโยชน์ของทัศนคติไว้ดังนี้

- 1) ทัศนคติช่วยให้เข้าใจสิ่งแวดล้อมต่าง ๆ รอบตัว โดยการจัดรูปหรือจัดระบบสิ่งของต่าง ๆ ที่อยู่รอบตัวเรา
- 2) ทัศนคติช่วยให้มีความภาคภูมิใจในตนเอง (Self Esteem) โดยช่วยให้บุคคลหลีกเลี่ยงสิ่งที่ไม่ดีหรือปกปิดความจริงบางอย่าง ซึ่งนำความไม่พอใจมาสู่ตัวเรา
- 3) ทัศนคติช่วยในการปรับตัวให้เข้ากับสิ่งแวดล้อมที่สลับซับซ้อน ซึ่งการมีปฏิกริยาตอบโต้ หรือกระทำให้สิ่งใดสิ่งหนึ่งออกไปนั้นส่วนมากจะทำในสิ่งที่นำความพอใจมาให้ หรือเป็นบำเหน็จรางวัลจากสิ่งแวดล้อม

4) ทักษะช่วยให้บุคคลสามารถแสดงออกถึงค่านิยมของตนเองซึ่งแสดงว่าทัศนคตินั้นนำความพอใจมาสู่บุคคลนั้น

2.1.4 การวัดทัศนคติ

ทัศนคตินั้นสามารถวัดได้ โดยในการวัดทัศนคติจะต้องพิจารณาใน 3 ประการคือ (ศุภวรรณ ร่วมสนิท, 2539: 14 - 16)

1) เนื้อหา (Content) เนื้อหาหรือสิ่งเร้าเป็นเรื่องที่ต้องทำความเข้าใจเป็นอันดับแรกในการวัดทัศนคติ สิ่งเร้าที่ใช้กระตุ้นให้แสดงกริยาท่าทางออกมานั้น จะต้องมีความชัดเจนแน่นอน เป็นตัวแทนของทัศนคติที่ต้องการวัด เช่น ต้องการวัดทัศนคติต่อการตัดสินใจเกี่ยวกับชีวิตครอบครัวของบุคคล เนื้อหาที่เป็นสิ่งเร้าซึ่งถือว่าเป็นโครงสร้างของทัศนคติในเรื่องนี้ อาจจะได้แก่ การเลือกคู่ครอง อายุแรกสมรส ระยะเวลาที่มีบุตรคนแรกและคนถัดไป ขนาดของครอบครัวและความสัมพันธ์ของครอบครัว เป็นต้น

2) ทิศทาง (Direction) การวัดทัศนคติโดยทั่วไปกำหนดให้ทัศนคติมีทิศทางเป็นส่วนตรงและต่อเนื่องกันไปในลักษณะซ้าย - ขวา หรือบวกกับลบ กล่าวคือ จะมีกริยาท่าทีที่เห็นด้วยอย่างยิ่ง และลดความเห็นด้วยลงเรื่อยๆ จนถึงมีความรู้สึกเฉยๆ และลดต่อไปเป็นไม่เห็นด้วย และเพิ่มการไม่เห็นด้วยขึ้นเรื่อยๆ จนไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง ลักษณะการเห็นด้วยหรือไม่เห็นด้วยนี้ ถือว่าเป็นเส้นตรงเดียวกันและต่อเนื่องกัน ทั้งนี้การวัดทิศทางของทัศนคตินั้น สามารถแสดงพฤติกรรมให้เห็นได้เป็น 3 ลักษณะใหญ่ๆ คือ

(1) ทัศนคติเชิงบวก (Positive) สามารถแสดงพฤติกรรมในลักษณะที่พึงพอใจเห็นด้วย หรือชอบมีผลทำให้บุคคลอยากได้ อยากใกล้หรืออยากทำสิ่งนั้นๆ

(2) ทัศนคติเป็นกลาง (Average) ลักษณะพฤติกรรมที่แสดงออกจะเป็นลักษณะเฉยๆ ไม่ยินดียินร้าย ไม่ปรากฏว่าชอบหรือไม่ชอบ เห็นด้วยหรือไม่เห็นด้วย ประการใดบุคคลนั้นสิ่งนั้นหรือการกระทำนั้นๆ จะเป็นหรือไม่ก็ได้

(3) ทัศนคติเชิงลบ (Negative) สามารถแสดงพฤติกรรมในลักษณะที่ไม่พึงพอใจไม่ชอบ ไม่เห็นด้วย มีผลทำให้บุคคลเกิดความเบื่อหน่าย ซิงซัง ต้องการหนีให้ห่างไกลสิ่งนั้นๆ

3) ความเข้ม (Intensive) กริยาทำที่หรือความรู้สึกที่แสดงออกต่อ สิ่งเร้า นั้นถือว่า มีปริมาณมากน้อยแตกต่างกันออกไป ถ้ามีความเข้มข้นสูงไม่ว่าจะไปในทิศทางใดก็ตาม จะมีความรู้สึกหรือกริยาทำที่รุนแรงมากกว่าที่มีความพร้อมเป็นกลาง

ดังนั้น เมื่อต้องการจะวัดทัศนคติ ก็ควรพิจารณาและทราบที่กำลังวัดอะไร ส่วนตัวแปรที่จะวัดทัศนคตินั้น นักจิตวิทยาได้แยกตัวแปรที่เกี่ยวข้องออกเป็น 3 ตัวแปร คือ (ศุภวรรณร่วมสนิท, 2539)

1) ตัวแปรที่วัดทัศนคติเกี่ยวกับการรับรู้หรือความเชื่อ (Cognitive Variables) เป็นการวัดความรู้ ความเชื่อ หรือความคิดว่าบุคคลๆ หนึ่ง หรือสิ่งๆ หนึ่งเป็นอย่างไร เช่น การประเมินความขยันของพนักงาน หรือการประเมินว่าผู้นำแบบใดจึงจะเกิดประสิทธิภาพสูงสุดของหน่วยงาน เป็นต้น

2) ตัวแปรที่วัดทัศนคติเกี่ยวกับความสมัครใจที่จะประกอบพฤติกรรม (Behavioral Variables) เป็นการวัดความสมัครใจที่จะประกอบพฤติกรรมหนึ่งๆ หรือยินยอม หรือสนับสนุนให้เกิดพฤติกรรมนั้นๆ เช่น ถ้ากล่าวว่า “บุคคลใดที่ทุจริตต่อหน้าที่ควรจะให้ไล่ออกจากงาน” การจะตอบว่าเห็นด้วยหรือไม่เห็นด้วยนั้น ขึ้นอยู่กับว่าความเชื่อหรือความคิดของเราต่อการกระทำเพื่อไล่ออกนั้นสมควรกับพฤติกรรมของบุคคลที่ทุจริตหรือไม่

3) ตัวแปรที่วัดทัศนคติเกี่ยวกับความรู้สึกส่วนตัว (Affective Variables) เป็นเรื่องของความรู้สึกชอบหรือไม่ชอบอย่างไร พอใจหรือไม่พอใจอย่างไร ซึ่งกล่าวได้ว่าเป็นเรื่องของความรู้สึกส่วนตัว ต่างจิตต่างใจโดยแท้

ส่วนมาตรวัดทัศนคติมีอยู่ด้วยกันหลายแบบ แต่ที่นิยมใช้กันแพร่หลายได้แก่ มาตรวัดแบบลิเคิร์ต (Likert – Type Scales) มาตรวัดแบบเทอร์สโตน (Thurstone – Scales) และที่นิยมใช้กันแพร่หลายมากที่สุดแบบหนึ่งก็คือ มาตรวัดแบบลิเคิร์ต ออกแบบและสร้างโดย Rensis Likert ซึ่งเป็นมาตรวัดแบบรวมคะแนน (Summated Rating Scales) โดยกำหนดให้ข้อความทุกข้อความในแบบวัดทัศนคติเมื่อความสำคัญเท่ากันหมด คะแนนของผู้ตอบแต่ละคนในแบบวัดทัศนคติ คือ ผลรวมของคะแนนทุกข้อ ซึ่ง Likert ถือว่า ผู้มีทัศนคติที่ดีต่อสิ่งใด โอกาสที่จะตอบเห็นด้วยกับข้อความที่สนับสนุนสิ่งนั้นจะมีมากตามไปด้วย และโอกาสจะตอบเห็นด้วยกับข้อความที่ต่อต้านสิ่งนั้นจะน้อย โดยจะมีระดับการเลือกตอบเป็น 5 ระดับ คือ เห็นด้วยอย่างยิ่ง เห็นด้วย ไม่แน่ใจ ไม่เห็นด้วย และไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง การใช้มาตรวัดทัศนคติแบบ Likert นั้นสามารถใช้งานง่าย

มากกว่า ทำให้ครอบคลุมประเด็นของเนื้อหาที่น่าสนใจได้อย่างกว้างขวาง ถ้าเปรียบเทียบกับวิธีการวัดทัศนคติแบบอื่นๆ

2.2 แนวความคิดเกี่ยวกับสิทธิมนุษยชน

สิทธิมนุษยชน คือ สิทธิที่มีอยู่ในตัวของมนุษย์ทุกคน เป็นสิทธิที่มีอยู่ตามธรรมชาติ ได้มีนักวิชาการได้ให้ความหมายไว้หลายท่าน กล่าวโดยสรุปแล้วก็คือ สิทธิธรรมชาติที่ว่ามนุษย์เกิดมาเท่าเทียมกัน สิทธินี้ไม่อาจโอนให้แก่กันได้ และไม่มีใครจะล่วงละเมิดได้ ซึ่งได้แก่สิทธิในชีวิต เสรีภาพ และสิทธิที่จะหาความสุข และรัฐทั้งหลายต้องกระทำทุกอย่าง เพื่อให้มนุษย์มีสิทธิเหล่านี้ อย่างเต็มที่ วิธีการเช่นนี้ทำให้มนุษย์ซึ่งเป็นสัตว์โลกที่ให้เหตุผล ยอมรับว่าเป็นหลักที่ดีและเชื่อว่า จะทำให้มนุษย์อยู่ในสังคมอย่างสันติและมีความสุข

ต่อมาความหมายสิทธิมนุษยชนได้รับการรับรองมากขึ้น ภายหลังจากที่ได้มีการก่อตั้ง องค์การสหประชาชาติขึ้น ซึ่งสิทธิมนุษยชนที่ระบุในปฏิญญาสากลนี้ ยังไม่มีฐานะเป็นสิทธิตามกฎหมายอย่างแท้จริง แต่รัฐต้องนำสิทธินี้ไปบัญญัติรับรองไว้ในกฎหมายภายในเอง โดยจะ กำหนดไว้มากหรือน้อย ขึ้นอยู่กับสภาพแวดล้อม ขนบธรรมเนียม และระบบกฎหมายท้องถิ่น ของแต่ละรัฐ อย่างไรก็ตาม ได้มีการจำแนกสิทธิที่ได้รับการคุ้มครองออกเป็น 2 ประเภท คือ 1) สิทธิ ของพลเมืองและสิทธิทางการเมือง 2) สิทธิทางเศรษฐกิจและสังคม (พรสุข เกิดสว่าง และกฤตยา อาชวนิจกุล, 2540: 48)

ประเทศไทยได้นำเรื่องสิทธิมนุษยชนนี้มาปฏิบัติ โดยบรรจุเรื่องสิทธิมนุษยชนนี้ ลงใน กฎหมายรัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบัน ซึ่งร่างโดยประชาชน ในหมวดที่ 3 ว่าด้วย “สิทธิและหน้าที่ของ ชนชาวไทย” และเป็นรัฐธรรมนูญที่ให้ความเสมอภาคกับมนุษย์ชนด้วย โดยเฉพาะในมาตรา 30 ที่กล่าวว่า “บุคคลย่อมเสมอภาคกันในกฎหมาย และได้รับการคุ้มครองตามกฎหมายเท่าเทียมกัน” ซึ่ง ชายและหญิงมีสิทธิเท่าเทียมกัน การเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมต่อบุคคล เพราะเหตุแห่งความ แตกต่างในเรื่องถิ่นกำเนิด เชื้อชาติ ภาษา เพศ อายุ สภาพทางร่างกาย หรือสุขภาพ สถานะของ บุคคล ฐานะทางเศรษฐกิจหรือสังคม ความเชื่อทางศาสนา การศึกษาอบรม หรือความคิดเห็นทาง การเมือง อันไม่ขัดต่อบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญ จะกระทำมิได้ มาตรานี้รัฐกำหนดขึ้นเพื่อขจัด อุปสรรคหรือส่งเสริมให้บุคคลสามารถใช้สิทธิและเสรีภาพได้เช่นเดียวกับบุคคลอื่น ย่อมไม่ถือเป็นการเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรม

อย่างไรก็ตาม ในปัจจุบัน ประเทศไทยต้องเผชิญกับปัญหายาเสพติดอย่างรุนแรง ทำให้เกิดปัญหาต่างๆ ตามมามากมาย เช่น ปัญหาอาชญากรรม ปัญหาสังคม และปัญหาสาธารณสุข เป็นต้น โดยส่วนใหญ่ปัญหาเสพติดมักจะเกิดจากกลุ่มบุคคลที่ทำผิดกฎหมาย ดังนั้นมาตรการและนโยบายของรัฐ จึงต้องการปราบปรามกลุ่มบุคคลดังกล่าวให้หมดไป โดยใช้มาตรการและวิธีการต่างๆ ทั้งที่รุนแรงและไม่รุนแรง เพื่อให้ปัญหาเสพติดลดน้อยลง หรือหมดไปในอนาคต โดยมาตรการดังกล่าว ทำให้บุคคลที่เกี่ยวข้องเห็นว่าเป็นมาตรการที่รุนแรงให้อำนาจกับเจ้าหน้าที่ในการปราบปรามหรือดำเนินการต่างๆ มากจนเกินไป และทำให้เกิดภาพการเกิดอาชญากรรมขึ้นเรื่อยมา โดยเฉพาะกับชาวเขาบนพื้นที่สูง ที่มักตกเป็นเป้าหมายการดำเนินการของเจ้าหน้าที่ เช่น ชาวเผ่าม้ง เป็นต้น

มาตรการที่เกิดขึ้น นอกจากจะมีผลโดยตรงต่อชาวเขากลุ่มดังกล่าวที่เกี่ยวข้องกับยาเสพติดแล้ว ยังส่งผลกระทบต่อชาวเขากลุ่มที่ไม่เกี่ยวข้องกับยาเสพติดด้วย ซึ่งการปราบปรามยาเสพติดอย่างรุนแรงและถอนรากถอนโคนดังกล่าว ได้ส่งผลทำให้เกิดปัญหาเรื่องการใช้อำนาจที่เกินขอบเขต ทำให้เกิดการหวาดกลัว และปัญหาการละเมิดสิทธิมนุษยชนดังกล่าวขึ้น

2.3 แนวความคิดเกี่ยวกับนโยบายการป้องกันและการปราบปรามยาเสพติด

สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด (2545: 6 - 10) ได้กล่าวถึงนโยบายในการป้องกันและปราบปรามยาเสพติดในปัจจุบันว่า เป็นการมุ่งให้ผู้เสพต้องได้รับการบำบัดรักษา ผู้ค้าต้องได้รับการลงโทษ การปลูกพล้งแผ่นดินและการป้องกัน เป็นการกระตุ้นและปลูกจิตสำนึกของปวงชนในชาติให้มีความรู้ความเข้าใจ ตลอดจนตระหนักถึงพิษภัยของยาเสพติดที่จะมีต่อประเทศชาติ โดยตระหนักว่าการที่จะเอาชนะยาเสพติดได้มิใช่น้ำหนักร่างกายของบุคคลใดบุคคลหนึ่งหรือองค์กรใดองค์กรหนึ่ง แต่ทุกองคาพยพในสังคมจะต้องร่วมกันเป็นผนึกกำลังเป็นพลังของแผ่นดิน เข้าต่อสู้เอาชนะยาเสพติดให้ได้โดยเร็ว สร้างภูมิคุ้มกันแก่ประชาชน โดยเฉพาะอย่างยิ่งเด็กและเยาวชน โดยเริ่มจากสถาบันครอบครัว รวมทั้งเสริมสร้างมาตรการป้องกันและความมั่นคงให้แก่หมู่บ้านตามแนวชายแดน ประชาชนทั้งแผ่นดินต้องร่วมกันแก้ไขปัญหายาเสพติดด้วยความสำนึกในหน้าที่และความรับผิดชอบต่อสังคมและประเทศชาติ และเป็นการสร้างความตื่นตัวและความตระหนักให้ประชาชน เจ้าหน้าที่ของรัฐ และทุกภาคของสังคมให้ร่วมแก้ปัญหา สร้างความเข้มแข็งให้สถาบันทางสังคม ครอบครัว ชุมชน โรงเรียน และสถานประกอบการให้เฝ้าระวังและแก้ปัญหาาร่วมกัน

1) การควบคุมตัวยาและสารเคมี

การควบคุมตัวยาและสารเคมี ทำโดยมีการตรวจสอบ ควบคุม และสกัดกั้นเคมีภัณฑ์ พร้อมทั้งอุปกรณ์ในการผลิตยาเสพติด ซึ่งออกไปสู่แหล่งผลิตที่สามารถนำไปใช้ในการผลิตยาเสพติดทั้งภายในและภายนอกประเทศ โดยมีจุดมุ่งหมายในการป้องกันและควบคุมไม่ให้เกิดการนำสารตั้งต้นและสารเคมีไปใช้ในการผลิตยาเสพติดและตัวยาที่ใช้ในวงการแพทย์ที่นำไปใช้ในทางที่ผิด เพื่อป้องกันและควบคุมไม่ให้เกิดการรั่วไหลของตัวยา จากสถานพยาบาลและร้านขายยา โรงงานอุตสาหกรรมไปใช้ผลิตยาในทางที่ผิด และสกัดกั้นการนำเข้าและส่งออกเคมีภัณฑ์และอุปกรณ์การผลิตในแนวชายแดน

2) การปราบปราม

ให้มีการพัฒนาบุคลากรทั้งด้านความรู้ จิตสำนึกและพลังศรัทธา ควบคู่กับการพัฒนาเทคโนโลยี วิธีการและการสนับสนุนต่างๆ ในการสืบสวนปราบปรามและทำลายเครือข่ายการผลิต นายทุน ผู้ค้ารายใหญ่ ผู้ที่มีอิทธิพล ตลอดจนเจ้าหน้าที่ของรัฐที่เข้าไปเกี่ยวข้องกับยาเสพติดอย่างเฉียบขาด เพื่อขจัดองค์กรอาชญากรรม ขยายงานการค้ายาเสพติด นักค้ายาเสพติดรายสำคัญ รวมทั้งเจ้าหน้าที่ของรัฐ ผู้ที่มีอิทธิพลได้รับโทษตามมาตรการทางกฎหมาย และเพื่อปราบปรามทำงานโครงสร้างการค้าและอิทธิพลผลประโยชน์ที่เกี่ยวข้อง จัดองค์กรและกลไกการปราบปรามและสกัดกั้นยาเสพติดในแนวชายแดนได้อย่างมีประสิทธิภาพและสนับสนุนการดำเนินมาตรการแก้ไขปัญหในพื้นที่

3) การบำบัดรักษาและฟื้นฟูสมรรถภาพ

การบำบัดรักษาและฟื้นฟูสมรรถภาพ ทำลายโครงสร้างของปัญหา ยาเสพติด โดยตัดวงจรของยาเสพติดโดยแยกผู้เสพติดออกมาบำบัดรักษาฟื้นฟูสมรรถภาพด้วยระบบความสมัครใจ และระบบบังคับ และจัดให้มีระบบการติดตาม ช่วยเหลือและให้กำลังใจแก่ผู้ที่ผ่านการบำบัดฟื้นฟูให้สามารถกลับคืนสู่ครอบครัวได้อย่างปกติสุข ควบคู่ไปกับการพัฒนาศักยภาพของหน่วยงานทั้งราชการ เอกชน และประชาชน เพื่อให้ผู้เสพติดมีโอกาสได้รับการบำบัดรักษาฟื้นฟูที่มีประสิทธิภาพอย่างทั่วถึง เพื่อให้ผู้ติดยาเสพติด และกลุ่มเสี่ยงถูกแยกออกจากวงจรการค้ายาเสพติดได้รับการช่วยเหลือและดูแลอย่างทั่วถึง มีระบบบำบัดรักษาและฟื้นฟูสมรรถภาพที่เหมาะสมกับกลุ่มเป้าหมายในแต่ละกลุ่มโดยดำเนินงานที่ประสานสอดคล้องกันในการส่งต่อการบำบัดฟื้นฟู ติดตามผลระหว่างหมู่บ้าน ชุมชน สถานพยาบาลและศูนย์ฟื้นฟูอย่างมีระบบ

4) ด้านการข่าว

จัดและพัฒนา ประสานและปฏิบัติการด้านการข่าวของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องต่างๆ ให้เป็นระบบ สามารถสนับสนุนการปราบปราม โดยเฉพาะการลักลอบนำเข้าหรือส่งออกสารตั้งต้นและเคมีภัณฑ์ ปราบปรามเครือข่ายผู้ผลิต นายทุนผู้มีอิทธิพล ผู้สนับสนุนและเจ้าหน้าที่ของรัฐที่เข้าไปเกี่ยวข้องกับการค้ายาเสพติด โดยมีข้อมูลข่าวสารที่ชี้เป้าหมายและความเคลื่อนไหวของสถานการณ์ปัญหาและกลุ่มเป้าหมายที่ถูกต้องเพียงพอและรวดเร็วทันต่อการปฏิบัติการและการดำเนินงาน เพื่อให้มีการบริหารจัดการข้อมูลข่าวสารอย่างเป็นระบบและเป็นปัจจุบัน สามารถนำไปใช้ได้อย่างถูกต้อง เพียงพอ รวดเร็ว ทันต่อการปฏิบัติการ

5) การอำนวยการและประสานงาน

พัฒนางานด้านการอำนวยการ เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุดในการปฏิบัติงานร่วมกันของทุกหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง โดยขจัดปัญหาข้อขัดข้องต่างๆ ให้หมดไป โดยกำหนดลักษณะพื้นที่ที่จะเข้าดำเนินการ โดยคำนึงถึงสภาพแวดล้อมต่างๆ ให้บรรลุวัตถุประสงค์ มีการดำเนินงานที่มีเอกภาพและประสิทธิภาพ โดยมีการดำเนินงานในลักษณะองค์กรเครือข่ายที่มีการประสานการดำเนินงานร่วมกันระหว่างหน่วยงานทั้งภาครัฐและประชาชนทุกระดับ และเพื่อสร้างเอกภาพการดำเนินงานให้ประสานสอดคล้องกัน เสริมสร้างศักยภาพและความเข้มแข็งให้แก่องค์กร และเพื่อให้มีระบบแผนและการสนับสนุนอย่างมีประสิทธิภาพ

6) การปรับปรุงกฎหมายและกระบวนการยุติธรรม

จะต้องพิจารณาปรับปรุง แก้ไข กฎระเบียบข้อบังคับ และกระบวนการยุติธรรมในคดียาเสพติดให้อำนวยต่อการแก้ไขปัญหาและเสริมสร้างความเข้มแข็ง ความเด็ดขาด รวดเร็ว และเป็นธรรม มีการนำกฎหมายไปบังคับใช้อย่างเด็ดขาด รวดเร็ว และเป็นธรรม เพื่อเป็นเครื่องมือนำไปสู่การแก้ไขปัญหา และเพื่อเป็นการปรับปรุงกฎหมายเก่าที่มีอยู่ให้มีประสิทธิภาพ สามารถดำเนินการต่อกลุ่มผู้กระทำความผิดฐานสำคัญได้ และเพื่อการประสานและบริหารกระบวนการยุติธรรมในการดำเนินคดียาเสพติดได้อย่างรวดเร็ว ถูกต้อง และเป็นธรรม

7) ความร่วมมือระหว่างประเทศ

ดำเนินการด้านการต่างประเทศ เพื่อผลักดันและกดดันให้เกิดความร่วมมือในด้านต่างๆ โดยการแสวงหาความร่วมมือและความช่วยเหลือ เพื่อสนับสนุนการดำเนินงานป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดของประเทศไทยและประเทศเพื่อนบ้านเกิดความร่วมมือระหว่างประเทศ ในระดับภูมิภาคและนานาชาติที่จะนำไปสู่การแก้ไขและการปราบปราม ขยายงานแหล่งผลิต และแหล่งค้ายาเสพติดข้ามชาติร่วมกัน และเพื่อแสวงหาความร่วมมือ การสนับสนุนต่างประเทศและองค์กรระหว่างประเทศในการดำเนินงานป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดระหว่างประเทศร่วมกัน

8) การวิจัย พัฒนา และติดตามประเมินผล

จัดและสนับสนุนให้มีการศึกษาวิจัย และติดตามประเมินผลแผนงาน เพื่อพัฒนาแนวทางการแก้ไขปัญหายาเสพติดอย่างมีหลักการ อยู่บนพื้นฐานข้อเท็จจริง ซึ่งได้รับการวิเคราะห์ทางวิทยาศาสตร์อย่างเป็นระบบ มีข้อมูลชี้สภาวะปัญหาและการดำเนินงานอย่างถูกต้อง เป็นระบบและมีองค์ความรู้ในการป้องกันในกลุ่มเป้าหมายและพื้นที่ เพื่อให้มีการศึกษาวิจัยสภาพปัญหายาเสพติดและผลการดำเนินงาน และเพื่อพัฒนาองค์ความรู้ในการป้องกันและแก้ไขปัญหายาในกลุ่มเป้าหมายและพื้นที่ (วันชัย พรหมโชติ, 2546: 18 - 20)

2.4 ทฤษฎีการยับยั้งการกระทำผิด

ทฤษฎีการยับยั้งการกระทำผิด ประกอบด้วย ทฤษฎีแนวการควบคุมทางสังคม และทฤษฎีการยับยั้งการกระทำผิดในปัจจุบัน มีรายละเอียดดังนี้

2.4.1 ทฤษฎีแนวการควบคุมทางสังคม

ทฤษฎีแนวการควบคุมทางสังคมมีสมมติฐานพื้นฐานประการหนึ่งว่า มนุษย์ตั้งอยู่บนพื้นฐานของเหตุผลที่มีการคิดคำนวณถึงผลได้ผลเสียของการกระทำผิด หมายถึง ถ้าบุคคลพบว่าประโยชน์ที่พึงได้มีน้อยกว่าผลเสีย พวกเขาจะละเว้นจากการกระทำผิด ซึ่งภายใต้ทฤษฎีการยับยั้งการกระทำผิดผลเสียที่จะได้รับก็คือ การลงโทษทางกฎหมายนั่นเอง กล่าวอีกนัยหนึ่งทฤษฎีดังกล่าวมุ่งพิจารณาประเด็นของการควบคุมทางสังคม เน้นที่การลงโทษว่าเป็นเครื่องมือสำคัญที่คอยควบคุม หรือยับยั้งไม่ให้มีการกระทำผิด ซึ่งผู้ที่นับว่าเป็นต้นแบบของแนวคิดดังกล่าวก็คือ Cesare Beccaria และ Jeremy Bentham ที่เชื่อว่าการลงโทษผู้กระทำผิดควรเป็นไป เพื่อยับยั้งไม่ให้นักคิดกระทำผิด เป้าหมายของการลงโทษผู้กระทำผิดว่า ควรเป็นไปเพื่อยับยั้ง

ไม่ให้บุคคลกระทำความผิด ไม่ใช่เพื่อการแก้แค้น หรืออีกนัยหนึ่งการลงโทษควรเป็นไปเพื่อให้สาธารณชนเกิดความไม่กล้าที่จะประกอบอาชญากรรม เพราะเกรงว่าตนเองจะถูกจับได้และได้รับโทษ การลงโทษผู้กระทำความผิดควรมีความเหมาะสมกับความผิด และสถานการณ์โดยเฉพาะอย่างยิ่งโทษที่พึงใช้ต่อผู้กระทำความผิดนั้น ควรคำนวณดูความเสียหายที่สังคมได้รับการกระทำความผิด นั่นคือจะต้องคำนึงถึงสัดส่วนความหนักหนาหรือความรุนแรง การลงโทษให้ความสำคัญกับความแน่นอนในการลงโทษ หมายถึง ผู้กระทำความผิดจะต้องถูกจับกุมและลงโทษอย่างแน่นอน ซึ่งประเด็นนี้เขาเชื่อว่าส่งผลต่อการยับยั้งการกระทำความผิดมากกว่าอย่างอื่น เพราะการลงโทษที่มีความรุนแรงแต่ขาดความแน่นอน ย่อมก่อให้เกิดความหวังได้ว่าอาจสามารถหลบเลี่ยงการจับกุมได้

ประการสุดท้าย การลงโทษผู้กระทำความผิดโดยความรวดเร็ว เพื่อให้คนทั่วไปได้ตระหนักว่าบุคคลดังกล่าวกระทำความผิดอะไร และได้รับผลเช่นไรจากการกระทำดังกล่าว ปล่อยให้เวลาล่วงเลยไปนาน อาจทำให้ประชาชนลืมเลือนเหตุการณ์การกระทำความผิดนั้นๆ เมื่อนั้นก็จะไม่มีประโยชน์ในการยับยั้งการกระทำความผิดแต่อย่างใด (วรเกียรติ สมสร้อย, 2543: 32-33)

นอกจากนี้ แนวความคิดของ Bentham เสนอว่าการกระทำของมนุษย์มีลักษณะได้รับการจูงใจ โดยหลักการของอรรถประโยชน์ Bentham ให้ความสนใจในการคำนวณการประมาณโทษ เพื่อให้บรรลุในการป้องกันและแก้ไขผลร้ายในการกระทำความผิด โดยหลักเกณฑ์ดังกล่าวประกอบด้วยรายละเอียดดังนี้ (วรเกียรติ สมสร้อย, 2543: 35)

- 1) จำนวนโทษต้องมากกว่าความเขี้ยววนใจให้กระทำความผิด หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งค่าของการลงโทษต้องไม่น้อยกว่าผลที่ได้ของการทำผิด ไม่ว่ากรณีใดๆ
- 2) เพิ่มโทษ เพื่อชดเชยความแน่นอนและความใกล้ชิดของการลงโทษ เนื่องจากการกระทำความผิด ทำให้ผู้กระทำความผิดได้มาซึ่งผลตอบแทนที่มีความแน่นอน และมีลักษณะที่ใกล้ชิดกว่าการลงโทษ ซึ่งเป็นผลที่อาจตามมาทีหลัง
- 3) นำความผิดครั้งก่อนที่จับไม่ได้มาคำนวณลงโทษด้วย เพื่อให้แน่ใจได้ว่าค่าของการลงโทษจะมีมากกว่าผลได้ของการกระทำความผิด
- 4) เพิ่มโทษการกระทำความผิดที่เกิดจากนิสัย หรือที่สื่อให้เห็นว่าเป็นนิสัย

2.4.2 ทฤษฎีการยับยั้งการกระทำผิดในปัจจุบัน

ทฤษฎีการยับยั้งการกระทำผิดในปัจจุบันมีพื้นฐานมาจากทฤษฎีทางจิตวิทยา จึงมักเกี่ยวข้องกับปรากฏการณ์ทางจิตวิทยาการรับรู้ ความกลัว และความเจ็บปวด คือ การยับยั้งของบุคคลจะเกิดขึ้นได้ต้องมีเหตุการณ์ที่บุคคลรับรู้ บุคคลจะยับยั้งไม่กระทำผิดก็ต่อเมื่อรับทราบว่าการลงโทษของกฎหมายมีความรุนแรงมากขึ้น ปัจจุบันทฤษฎีการยับยั้งการกระทำผิด ถูกนำมาใช้ในการศึกษาการกระทำผิดของเยาวชนมากขึ้น โดยสรุปทฤษฎีการยับยั้งการกระทำผิดได้เสนอถึงแนวทางหลักในการยับยั้งการกระทำผิดไว้ 3 ประการดังนี้ (Ericson and Other, 1977: 308 อ้างใน จัตรสุนน พุทธิมิญญ, 2546: 18)

- 1) ความรุนแรงในการลงโทษ หมายถึง การที่บุคคลได้รับรู้ถึงความรุนแรงของโทษที่จะได้รับการกระทำผิดว่าหนักเบาเพียงใด ความกลัวการถูกลงโทษนี้จะทำให้บุคคลปฏิบัติตามกฎระเบียบของสังคม ความรุนแรงในการลงโทษนี้ จะทำให้บุคคลปฏิบัติตามกฎระเบียบของสังคม ความรุนแรงในการลงโทษเป็นปัจจัยสำคัญที่มีผลต่อการคิดคำนวณถึงผลดีผลเสียจากการกระทำผิด
- 2) ความแน่นอน เช่นเดียวกับความรุนแรง ทฤษฎีการยับยั้งการกระทำผิดยึดถือว่ายั้งการลงโทษมีความแน่นอนมากเท่าใด คนที่กระทำผิดก็ยิ่งมีน้อยลง
- 3) ความรวดเร็วในการลงโทษ ภายใต้แนวคิดดังกล่าว ยิ่งการลงโทษบังเกิดผลเร็วเท่าไร การกระทำผิดที่เกิดก็ย่อมจะน้อยลง เกี่ยวข้องกับช่วงห่างของระยะเวลาระหว่างการกระทำผิดกับการที่ผู้กระทำผิดถูกลงโทษว่ามีความรวดเร็วเพียงใด

2.5 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

สมเกียรติ วรรณศิริวิไล (2535) ได้ศึกษาพฤติกรรมการเสพยาเสพติดกับสภาพเศรษฐกิจของครัวเรือนของชาวเขาเผ่าม้ง บ้านแม่สาใหม่ ตำบลโป่งแยง อำเภอแมริม จังหวัดเชียงใหม่ ผลการศึกษาพบว่า กระบวนการแพร่ระบาดของยาเสพติดมีความสัมพันธ์กับระบบการผลิตและเศรษฐกิจของชุมชนที่เปลี่ยนแปลงไป และก่อให้เกิดผลกระทบต่อโครงสร้างครอบครัวและสังคมสถานการณ์ยาเสพติดในชุมชนมีแนวโน้มทวีความรุนแรง เป็นสาเหตุหนึ่งที่เป็นจุดเริ่มต้นของผู้นำและองค์กรชุมชนเกิดความตระหนักเข้ามามีส่วนร่วมในการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด

วุฒิพงษ์ เหล่าจุมพล (2536) ได้ศึกษาถึงการแก้ไขปัญหามลพิษของยาเสพติดบนพื้นที่สูงของประเทศไทย ได้สรุปผลการศึกษเกี่ยวกับปัญหายาเสพติดบนพื้นที่สูงไว้หลายประเภท ในส่วนของสภาพโครงสร้างของปัญหาได้สรุปว่า มีโครงสร้างที่ซับซ้อนทั้งในด้านของคนอาศัยอยู่บนพื้นที่สูง ตัวยาเสพติดและปัจจัยแวดล้อมที่เกี่ยวข้องและได้จำแนกโครงสร้างออกเป็น 2 ลักษณะ ได้แก่ (1) ปัญหาด้านตัวยาเสพติด ประกอบด้วย ปัญหาการปลูกพืชเสพติด (ฝิ่น กัญชา) ปัญหาการผลิตและค้ายาเสพติด ปัญหาการแปรรูปยาเสพติด และปัญหาการลำเลียงยาเสพติดจากนอกประเทศ (2) ปัญหาด้านการใช้หรือเสพยาเสพติด ประกอบด้วย การเสพที่เกี่ยวข้องกับประเพณีและวัฒนธรรม และการเสพที่ไม่เกี่ยวข้องกับประเพณีและวัฒนธรรม

จิระพรรณ มุกระ (2537) ได้ศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเข้ามามีส่วนร่วมขององค์กรชุมชนในการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด กรณีศึกษาบ้านแม่สาใหม่ ตำบลโป่งแยง อำเภอแมริม จังหวัดเชียงใหม่ ผลการศึกษาพบว่า ระดับการมีส่วนร่วมของสมาชิกองค์กรชุมชนนั้นมีส่วนร่วมแบบออกแรงหรือสละแรงงาน น่าจะมีความสำคัญเฉพาะสมาชิกที่ยอมรับและเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาตนเอง และชุมชนจำเป็นจะต้องพิจารณาในเรื่องการให้การศึกษอบรม โดยเฉพาะการศึกษาออกโรงเรียน และการรณรงค์ให้เกิดการมีส่วนร่วมของประชาชนในการแก้ไขปัญหายาเสพติด ปัจจัยสำคัญคือ การพัฒนาคนอย่างน้อยที่สุดใน 3 ระดับ คือระดับเจ้าหน้าที่ของรัฐ ระดับผู้นำชุมชน และระดับชาวบ้านโดยทั่วไป

จันทร์ศิริ วาหงษ์ (2538) ได้ศึกษาชุมชนบ้านแม่นาจร อำเภอแม่แจ่ม จังหวัดเชียงใหม่ โดยพบว่า การดำเนินการจะสำเร็จได้ต้องมีแนวทางการให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญา ทั้งการป้องกันบำบัด ฟื้นฟูและปราบปราม โดยมีหลักการที่สำคัญคือ ประสานความร่วมมือทั้งภาครัฐและชุมชน เน้นการมีส่วนร่วมของชุมชนโดยภาครัฐเป็นพี่เลี้ยง ดำเนินกิจกรรมทั้งการป้องกันบำบัด ฟื้นฟูและปราบปรามในชุมชน และการประเมินผลจากภาพรวมของชุมชน ไม่ได้ประเมินเฉพาะกิจกรรมใดกิจกรรมหนึ่ง

พรเพ็ญ เพชรสุขศิริ (2540) ได้ทำการศึกษาแนวทางการวิจัยเพื่อพัฒนานโยบายแก้ปัญหายาเสพติดในประเทศไทย พบว่าปัญหามลพิษของยาเสพติดแต่ละภาคแตกต่างกันในประเภทของยาเสพติด เหยื่ออื่นไม่ใช่ปัญหาสำคัญที่สุด แต่ปัจจุบันกลายเป็นปัญหาการเสพยาเสพติด กัญชา ยาบ้า ผลประโยชน์การค้ายาเสพติดมีมากมหาศาล จากการประมาณการขั้นต่ำถึงมูลค่าผลประโยชน์การค้ายาเสพติด ปีละประมาณ 28,617 - 32,787 ล้านบาท และมีมูลค่า

การค้ายาเสพติดทั้งการค้า เพื่อบริโภคในประเทศและมูลค่าส่งออกนอกประเทศรวม 109,769 ล้านบาท และถ้าเปรียบเทียบกับงบประมาณในปี 2540 ซึ่งเท่ากับ 944,000 ล้านบาทแล้วพบว่า ผลประโยชน์จากการลักลอบค้ายาเสพติดสูงถึง 1 ใน 9 - 10 ส่วนของงบประมาณทั้งประเทศ ซึ่งผลประโยชน์อันมหาศาลเช่นนี้ จึงทำให้ยาเสพติดมีอำนาจอิทธิพลมีดสูงมาก ยากต่อการปราบปราม ประเทศไทยได้เปลี่ยนสถานภาพจากการเป็นแหล่งผลิตฝิ่นและเฮโรอีน กลายเป็นแหล่งผลิตยาบ้าและสารกระตุ้นอื่นๆ แทน เพราะยาบ้ามีส่วนกำไรสูงกว่ายาเสพติดชนิดอื่น มีวิธีการผลิตง่าย เคลื่อนย้ายสะดวก ยากต่อการจับกุม และการเสพยาบ้ามีความสัมพันธ์เชิงบวกกับการเกิดอุบัติเหตุ

เศรษฐา เศรษฐีธร (2541) ได้ศึกษาเรื่องบทบาทของผู้นำชุมชนในการป้องกันและแก้ไขปัญหาการแพร่ระบาดของยาเสพติดบนพื้นที่สูง ผลการศึกษาพบว่า ลักษณะผู้นำชุมชนบนพื้นที่สูงมีผลต่อความสำเร็จในการดำเนินการป้องกันและแก้ไขปัญหาการแพร่ระบาดของยาเสพติด

วรกิจธรติ สมสร้อย (2543) ได้ทำการศึกษาถึงปัจจัยพื้นฐานที่เป็นสาเหตุนำไปสู่การค้ายาเสพติดของผู้ค้า และพฤติกรรมพื้นฐานของครอบครัวผู้ค้ายาเสพติด การกล่อมเกลாதงสังคมในวัยเด็ก ทศนคติของรัฐ สื่อมวลชน ประชาชนต่อนโยบายการปฏิบัติ วิธีแก้ไขปัญหายาเสพติด และปัญหาอุปสรรคของการดำเนินงานของเจ้าหน้าที่ของรัฐในปัจจุบัน ความสัมพันธ์ปัจจัย อันเป็นสาเหตุการค้ายาเสพติดของผู้ต้องขังคดีค้ายาเสพติด พบว่า สถานภาพทางครอบครัวและข้อมูลส่วนตัวของผู้ต้องขังคดีค้ายาเสพติด ปรากฏว่าผู้ต้องขังส่วนใหญ่มีอาชีพรับจ้าง มีรายได้ต่ำ ไม่พอต่อการใช้จ่าย ส่วนมากเสพยาเพราะอยากกลองเป็นสาเหตุสำคัญ ซึ่งส่วนมากพอ แม้ไม่ทราบและส่วนใหญ่ถูกจับเป็นครั้งแรก

บุคลิกภาพและความต้องการส่วนตัว ผู้ต้องขังส่วนมากที่ค้ายาเพราะต้องการรวยเร็ว เพื่อช่วยเหลือครอบครัว จะนำเงินไปเป็นค่าใช้จ่ายในครัวเรือนและเป็นทุนค้ายา โดยส่วนตัวผู้ต้องขังมีนิสัยร่าเริง เรียบร้อยชอบตามเพื่อน ข้อเสนอแนะต่อรัฐบาลให้เจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้อง ให้เพิ่มโทษรุนแรงและพิจารณาโทษผู้กระทำความผิดอย่างยุติธรรม พฤติกรรมการเลี้ยงดูและพฤติกรรมส่วนตัว ได้รับการเลี้ยงดูจากครอบครัวที่มีสมาชิกรักใคร่ ประจบดองกันดี ส่วนมากมีเพื่อนที่เกี่ยวข้องกับยาเสพติด แต่สาเหตุที่เสพยาเพราะตัวเองและเพื่อนชวน

ทัศนคติของผู้ต้องขังกับญาติของผู้ต้องขังเกี่ยวกับการเลี้ยงดูและระเบียบกฎหมาย ปรากฏว่าทั้งผู้ต้องขังและญาติ เห็นว่าสาเหตุการเสพยามาจากการคบเพื่อนที่เสพยาและการอบรมของพ่อแม่ ผู้ค้ายาเสพติดสมควรได้รับโทษทางกฎหมายอย่างรุนแรง และความรวดเร็วในการจับกุมของตำรวจ

ทัศนคติของเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงาน ประชาชน ผู้สื่อข่าว ผู้นำท้องถิ่น ต่อการปราบปรามยาเสพติด เห็นว่า ยาบ้ามีความรุนแรงของการระบาดมากที่สุด สาเหตุเพราะครอบครัวและปัญหาเศรษฐกิจ กฎหมายเมืองไทยยังไม่เหมาะสม การดำเนินการปราบปรามจับกุมต้องมีการปรับปรุง เรื่องผลประโยชน์ของเจ้าหน้าที่ และการดำเนินการแก้ไขนั้น ให้ความสำคัญกับการปราบปรามเป็นส่วนมาก ส่วนการบำบัดนั้นเป็นการแก้ที่ปลายเหตุ

ทัศนคติของเจ้าหน้าที่ต่อสาเหตุของการค้ายาเสพติด ส่วนใหญ่แล้วเจ้าหน้าที่จะเห็นว่า สาเหตุมาจากการคบเพื่อนที่เกี่ยวข้องกับยาเสพติด การอบรมเลี้ยงดูจากครอบครัว ต้องการรอย และเห็นว่ากฎหมายเมืองไทยไม่รุนแรง ขาดความแน่นอน และผู้ค้ายาควรได้รับโทษอย่างรุนแรงและรวดเร็ว

ปัจจัยอันเป็นสาเหตุการค้ายาเสพติดเป็นผลสืบเนื่องจากสภาพปัญหาทางเศรษฐกิจ การว่างงาน ไม่มีงานทำ ทำให้ผู้ค้าต้องการรอยมากๆ จึงเข้าสู่การค้ายาเสพติด โดยคิดทำเองและเพื่อนชวน และเห็นว่ากฎหมายเมืองไทยไม่รุนแรง ส่วนทัศนคติของเจ้าหน้าที่ เห็นว่ายาบ้าทวีความรุนแรงมากขึ้น สาเหตุมาจากครอบครัว กฎหมายยังขาดความแน่นอน ลงโทษไม่รุนแรง ปัจจัยที่เกื้อหนุนในการดำเนินการแก้ไขให้ดำเนินการปราบปราม ป้องกัน และประชาสัมพันธ์ ส่วนการบำบัดฟื้นฟูนั้น เป็นการแก้ที่ปลายเหตุ

2.6 กรอบแนวคิดและตัวแปรที่ใช้ในการวิจัย

1) ตัวแปรอิสระ ได้แก่ สถานภาพของประชากรกลุ่มตัวอย่าง ซึ่งประกอบด้วย เพศ อายุ อาชีพ การศึกษา ศาสนา รายได้ การได้รับสัญชาติไทย สถานภาพในครอบครัว และตำแหน่งในสังคม

2) ตัวแปรตาม ได้แก่ ทัศนคติของชาวเขาเผ่าม้ง โดยแบ่งออกเป็น ความคิดเห็น ความเชื่อ ความพึงพอใจ และผลกระทบที่เกิดขึ้นจากนโยบาย

2.7 นิยามศัพท์ปฏิบัติการ

สถานภาพของประชากร หมายถึง ลักษณะส่วนบุคคลของกลุ่มตัวอย่าง

ความคิดเห็น หมายถึง ทศนคติ ความรู้ความเข้าใจในนโยบายและผลกระทบจากนโยบาย

ความเชื่อถือ หมายถึง ความเชื่อมั่นในนโยบายและผลสำเร็จของนโยบาย

ความพึงพอใจ หมายถึง ระดับความเห็นด้วย หรือไม่เห็นด้วยในนโยบาย

ผลกระทบ หมายถึง สิ่งที่เกิดขึ้นตามมาหลังจากการดำเนินนโยบาย